

VRAAG EN ANTWOORD

De Heer **Mark Rummens** vraagt het volgende : "Naar aanleiding van de honderdste verjaardag van de Stedelijke Basisschool Désiré Van Monckhoven (in de gelijknamige straat) plant de school in het voorjaar van 1992 een publicatie en een tentoonstelling. Lezers die omtrent deze school over informatie, documenten of foto's zouden beschikken, worden vriendelijk gevraagd contact op te nemen met hem. Adres : Rijsenbergstraat 27 te Gent. Tel. (na 19 uur) 21.10.98.

Vraag van de Heer **Eddy Levis** : "Wie weet er wat meer over de "CLUB DES DIX"? Een afbeelding die ik laatst aantrof op een sierbord stelt een "trik-trak" voor (zo'n dubbel bord met puntige figuren dat gespeeld wordt met schijven en dobbelstenen), twee lederen teerlingbekers en twee teerlingen, de ene met 4 en de andere met 6 ogen, zijnde 10 ("dix") met daaronder de vermelding "Gand".

Anderzijds deelt de Heer Levis ons het volgende mee :

Gezien verscheidene lezers mij persoonlijk contacteerden betreffende mijn vraag over foto's 1, 2 en 3 op p. 53 van het vorig nr., meen ik hen de antwoorden toch schuldig te zijn, omdat ik hen door mijn vraag toch ook enigszins nieuwsgierig gemaakt heb. Ziedaar wat ik tot op heden weet : Foto 1 is wel degelijk de pianozaak Moeremans maar NIET DE VLAANDERENSTRAAT, doch de achterzijde langs de KUIPERSKAAI. Waar het precies over gaat is nog niet he-

lemaal duidelijk, maar men zoekt het voor mij uit bij enkele oudere familieleden Moeremans. Ik dank daarvoor Mevr. wwe. Michel Steels.

Wat de houten tanks op foto 3 betreft : Een eerste tip kwam van Dhr. P. De Groote van Meulestede, familie van de eigenaars van de "Saline Gantoise". Hij vroeg mij eens ter plaatse een kijkje te nemen aan de creosootwerf van de N.M.B.S. op de Wiedauwkaai, beter bekend bij de Gentenaars als "'t Bieldekot", waar men de spoorwegbiels of dwarsbalken met creosoot impregneert tegen het wegrotten. Tijdens W.O. I was daar de "Kraftwagen-Abteilung" en het zicht zou mogelijks kunnen genomen zijn van uit de zakkendrogerij van de "Saline Gantoise". De verlichtingspalen en de barakken zijn van dezelfde standaardmakelij als die in de meeste toenmalige stations en aangelanden, maar er is daar geen spoorwegberm aanwezig. Fout spoor dus.

Het uitsluitsel kwam uiteindelijk uit : "Gand sous l'occupation allemande - Notes d'un Gantois sur la guerre de 1914-1918" door Marc Baertsoen (1929). In zijn boek schrijft hij op p. 341 : (vertaling) "16-20 september 1918 : Wat nog beter dan welk officieel communiqué ook aantoont hoe uitzichtloos de toestand voor het Duitse leger is, en hoe het ten einde krachten is, is het feit dat wij de Duitsers HOUTEN TANKS OF AANVALSWAGENS naar het front zien vervoeren, die slechts in schijn op deze oorlogsmachines lijken waarvan de geallieerden zich vandaag de dag zo rijkelijk tegen hen bedienen. Aangezien deze tanks hen ontbreken en zij tijd nog grondstoffen bezitten om er echte te maken, zijn de Duitsers op het idee gekomen om deze machige tuigen IN HOUT NA TE BOUWEN. Het zijn gewoon lege kisten op wielen, waarvan enkel het silhouet er als een tank uitziet. Deze kisten bevatten absoluut niets. Buiten de wielen heeft men ook hun karkas geschilderd om hen toch enigszins het uitzicht van een echte tank, gewapend met kanonnen en mitrailleurs te geven! Deze houten bakken moeten naar het schijnt dienen om naar het nieuw front "Hindenburg" vervoerd te worden, om de geallieerden te doen geloven dat het front vol tanks staat!" en op p. 342 schrijft hij verder : "23 september 1918 - De Duitsers maken te Gentbrugge en IN HET SINT-PIETERSSTATION EEN HOEVEELHEID HOUTEN TANKS, die de geallieerden schrik moeten aanjagen; Men ziet ze op treinen passeren, echte Chinese kartonnen draken, amper goed genoeg om kleine kinderen aan het schrikken te krijgen. 't Is niet mogelijk!!! " Einde citaat.

Deze versie werd mij achteraf nog telefonisch bevestigd door iemand die liever zijn naam niet in het tijdschrift had, wens die wij dan ook respecteren. Hij deelde mij het volgende mee : De locaties Sterre en Sint-Denijs zijn uitgesloten wegens het niet aanwezig zijn van spoorwegbermen en treinen. Het "Holz-Amt" was echter aan het Sint-Pietersstation gelegen. Men maakte er geprefabriceerde onderdelen voor barakken en gevlochten loopgravenschutten. Ook is informant zeker dat er nep-tanks gemaakt werden. Er doet zelfs een verhaal de ronde dat men door spionage door had, dat de Duitsers deze dummy's bezaten. Tijdens een

luchtaanval in de periode april-mei 1918 bestookten geallieerde vliegtuigen dit "Holz-Amt" met... houten bommen! Dit om de vijand duidelijk te maken dat zij wisten wat daar in mekaar getimmerd werd. Waarheid of verzinsel? Zulke verhalen vjzelden in ieder geval de moraal van de Gentse bevolking op. Wat de *Gentse Primussen* betreft : ik dank de vele informanten die mij schreven of belden en documenten, medailles e.d. schonken of in bruikleen gaven. Elk gegeven van persoonlijke of algemene aard is nog steeds welkom.

De heer **Eloi Stas** (Wellen) stuurt ons de hierbij gepubliceerde foto. Hij vraagt of er onder onze lezers speurneuzen zijn die het zicht kunnen identificeren. Hij veronderstelt dat het te maken heeft met een bominslag in een kerk of kapel in de Eerste Wereldoorlog. Het opschrift "Het Oud Gemeentehuis - Estaminet" zou een aanduiding kunnen zijn. De originele foto is verzonden als postkaart vanuit Evergem naar Amersfoort, poststempel Evergem 16-IV-1919, 2e stempel Gent 18-IV-1919 + censuurstempel G 12.

In antwoord op de vraag van de Heer **Eddy Levis** (Gh. T. 1990 - Nr. 1 - p. 52) ontvingen wij het volgende antwoord van Mevrouw **De Bruyckere-Moeremans**.

Met interesse de foto's bekeken waar o.a. onze zaak wordt afgebeeld. Welke de juiste oorzaak is van de ravage die onze buurt heeft geteisterd kan ik niet nader verklaren, daar de feiten zich voordeden ten tijde van mijn grootouders die helaas reeds lang overleden zijn.

Ik kan u wel met zekerheid mededelen dat foto nr. 1 de achtergevel van onze gebouwen voorstelt en werd genomen op de Kuiperskaai en niet in de Vlaanderenstraat, zoals verkeerdelijk werd vermeld.

De gelijkvloerse verdieping van de twee aanpalende huizen worden thans ingenomen door de "Bar Américain" (de vroegere "Old Wheel"); de deur rechts bestaat nog steeds en is de ingang van de woonst van de Heer Simoens, loodgieter op rust (Kuiperskaai 15).

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Naar aanleiding van het artikel van de Heer **Ronald De Buck** over het gevelbeeld van Liederick De Buck (Gh. Tyd. 1990 - Nr. 1 - pp. 21-24) ontvingen wij 2 brieven.

Van de heer **Roger Buyle**.

Volgens mij zijn de 19 beelden aan het stadhuis van volgende kunstenaars :

1. - Liederick de Buc (+836)	Juliaan Dillens
2. - Boudewijn I met de IJzeren arm (+879)	Juliaan Dillens
3. - Boudewijn VI (+1073 : niet (+1703)	Juliaan Dillens
4. - Robrecht de Fries (+1093)	Juliaan Dillens
5. - Boudewijn Hapken (+1119)	Aloïs De Beule
6. - Karel de Goede (+1127)	Aloïs De Beule
7. - Filips van den Elzas (+1191) : niet (+1157)	Théo Soudeyans
8. - Gentse Krijger	Théo Soudeyans
9. - Knaap der Goudsmeden	Lodewijk Van Biesbroeck
10. - Rombaut (II) Keldermans	Lodewijk Van Biesbroeck
11. - Isabella van Portugal	Juliaan Dillens
12. - Keizer Karel V	Juliaan Dillens
13. - Margaretha van Oostenrijk	Juliaan Dillens
14. - Domien de Waghemakere	Lodewijk Van Biesbroeck
15. - Wapensmid = wapenmaker	Lodewijk Van Biesbroeck
16. - Schepen van de Keure (met perkament)	Louis Dubar
17. - Staffier (gewapende stadsdienaar)	Félix Metdepenningen
18. - Wapenheraut	E. Van Peteghem
19. - Schepen van Ghedeele (met 2 boeken)	Théo Soudeyans
N.B. - Slechts 19 van de 56 voorziene beelden werden geplaatst.	

De Heer **Jean-Pierre Rotsaert** (Brussel) schrijft ons het volgende :

U kent zeker de Mercator-landkaart "Exactissima Flandriae descriptio", met in de boven-en benedenrand, alle namen van de graven van Vlaanderen met hun overlijdensdatum. De laatste graaf is Keizer Karel zonder overlijdensdatum; de kaart dateert dus van voor 1558. De drie eersten zijn forestiers en ik lees in de cartouches :

j, Lideric van Harlebeke, Estoredi van Harlebeke sone +808

ij, Engleramus van Harlebeke, Liderici sone +824

iiij, Odoacer van Harlebeke, Englerami sone +837

De volgende cartouche geeft de naam van de eerste graaf, Balduinus Ferreus +879, enz... Dit klopt niet met het artikel, doch Mercator kan verkeerd zijn, hoewel ik er aan twijfel.

Reactie van de Heer **Ronald De Buck**

Toegegeven : ik heb mij niet verdiept in de historiek van de stadhuisbeelden. Enkel de publikatie van dhr. Van de Walle, Ere-Direkteur van de Dienst voor Toerisme, werd geraadpleegd ter inleiding van mijn artikel. De overgenomen foutieve overlijdensdatum van Filips van den Elzas (1157 i.p.v. 1191) staat niet op het voetstuk van het beeld gebeiteld, hetgeen ik ten onrechte veronderstelde. Na 10 jaar lidmaatschap had ik moeten weten dat zich onder onze lezers aandachtige en kritisch ingestelde vorsers bevinden. In eigen naam, en in naam van onze lezers, ben ik dhr. Buyle alleen maar dankbaar zijn kennis aangaande de stadhuisbeelden met ons te willen delen. Leemtes dienen opgevuld te worden!

Dat de letterzetter bovendien een inversie van een andere overlijdensdatum (1703 i.p.v. 1073) in de tekst heeft laten sluipen, euvel dat het waakzaam oog van de corrector in de val heeft laten lopen, onderstreept de belangeloze moeite die door onze redactie moet opgebracht worden om tweemaandelijks +/- 160.000 lettertjes en cijfertjes feilloos te verifiëren. Ik had gedacht mijn gevelbeeld-artikeltje kort te kunnen houden, doch de reactie van de heer Rotsaert noopt mij met krachtig bewijsmateriaal voor de dag te komen. De essentie van mijn publikatie over het "figuur" Liederick, werd vanzelfsprekend op wetenschappelijke basis samengesteld, waardoor ik het niet moeilijk zal hebben de foutieve data van Mercator te weerleggen. Vooreerst trok ik de gangbare moderne opvatting na aan de hand van diverse naslagwerken : overal komt het legendarisch karakter van de forestiers op de voorgrond. Sterke argumenten die dit staven vond ik in Handelingen Kon. Commissie Geschiedenis CV 1940 : de Forestiers van Vlaanderen door J. DHONDT, aspirant van het N.F.W.O., blz. 282 tot 305.

ARGUMENT 1 :

Ik citeer J. DHONDT :

"De *vroegste* bron, waarin de afstamming Liederick-Ingelram-Audacer-Boude-

wijn I te lezen staat, is de Genealogia Bertiniana. Daarin wordt Liederick als *graaf van Harelbeke* vermeld, terwijl over de *hoedanigheid* van Ingelram en Audacer *niets* wordt meegedeeld" :

Lidricus Harlebecensis comes genuit Ingelramnum, Ingelramnus genuit Audacrum, Audacer genuit Balduinum Ferreum, qui duxit filiam Caroli Calvi nomine Judith (Deze Genealogia Bertiniana dateert pas van circa 1070, 234 jaar na het overlijden van Liederick. Bovendien vermeldt zij geen enkele datum).

ARGUMENT 2 :

Afgeleid uit de verloren Annales Blandiniensis Antiquiores, staat te lezen in drie jaarboeken, te weten :

- 1) Annales Blandinienses uit de 11de eeuw;
- 2) Annales Elmarenenses;
- 3) Annales Formoselenses,

dat anno 836 graaf Liederick gestorven is (Lidricus comes obiit) en dat anno 862 Boudewijn de zoon is van Audacer (Baldwinum, filium Audacri). Dit zijn meteen de twee enige betrouwbare jaartallen die ooit in verband met de onderlinge verwantschap van het viertal teruggevonden werden.

ARGUMENT 3 :

Ik citeer alweer J. DHONDT betreffende de *hoedanigheid* van Ingelram : "Het Capitularium van Servais, in 853 afgekondigd, leert dat *Ingelram een paar pagi binnen de bisdommen Noyon-Doornik gelegen, beheerste*. Bepalen welke ze waren is onmogelijk". In de hierna volgende Latijnse tekst lezen we dat twee graven heersten over 5 gouwen. Wie waar de baas was komen we niet aan de weet : Immo Episcopus, Adalardus Abba, Waltcaudus, Odelricus, missi in Noviomiso, Vermendisio, Adertiso, Curtrisco, Flandra, Comitatus Engilramni et in Comitatus Waltcaudi.

ARGUMENT 4 :

Nog steeds volgens J. DHONDT :

"Betreffende Audacer is slechts geweten dat hij Boudewijn de IJzere tot zoon had. Verder niets" (zie argument 2).

Dat de drie forestiers geleefd hebben staat buiten kijf. Over welke gebieden zij heersten kan niet bepaald worden aan de hand van deze schaarse gegevens, laat staan dat hun onderlinge verwantschap bewezen is. Slechts Boudewijn en Audacer zijn familie van elkaar. De oude kronieken van na 1200 *beschrijven* het leven en de daden van de forestiers. Dhr. Dhondt stelde zich terecht de vraag waarop deze *beschrijvingen* gebaseerd waren. De kroniekauteurs van toen noteerden niet altijd feiten maar dikwijls verhalen en zij waren zeker niet objectief. In de praalstoet van de Gouden Boom, die in 1468 te Brugge uitging ter ere van het huwelijk van Karel de Stoute met Margaretha van York, werd Liederick voorgesteld als een soort David die de reus Finaert neerslaat. Een evokatie van de toenmalige geschiedschrijving! In een tijdperk waar reuzen verzonnen werden, hield men zich zeker niet in om fictieve jaartallen te voor-

schijn te toveren, al was het maar om de zaken enigszins te doen kloppen. Mercator leefde in een tijdvak waar men geloof hechtte aan quasi bewezen jaartallen. Vandaar!

Een uitermate interessante brief in verband met de Fiche Nr. 225 van de "Inventaire Archéologique" (Gh. Tyd. 1990 - Nr. 1 - pp. 12-13) ontvingen wij van de Heer **Jackie Thiron** (Stekene) :

In uw eerste nummer van Ghendtsche Tydinghen van dit jaar handelt U, op bladzijde 12, over een "Grotesk IJzeren masker" dat zich in het Oudheidkundig Museum bevindt.

Volgens de fiche zou dit masker afkomstig zijn van de Sint Michielsgilde, waar het gedragen werd door de persoon die de rol van de duivel vertolkte bij de ceremoniën van die gilde. Naar mijn mening hebben wij hier met iets gans anders te doen, namelijk met een voor ons land, zeldzaam exemplaar van een schandmasker.

Inderdaad, de schand- of erestrafpen, die tot doel hadden de misdadiger te vernederen, hem of haar zijn eer te ontnemen, voorzagen in het dragen van zulk een masker bij de veroordeling tot de schandpaal. Deze maskers waren een weerspiegeling van de misdaad waarvoor de misdadiger (ster) aan de kaak geklonken werd. Zo werd een man die zich als een zwijn gedragen had, met een masker in de vorm van een ever- of varkenskop tentoongesteld. Muzikanten die slecht speelden hing men een schandfluit om, bedriegers bij het kaartspel werden met een "valsspellersketting" omhangen.

Een gelijkaardig schandmasker, als het door U beschrevene, is tesamen met nog vele andere, te zien in het Kriminall Museum in Rothenburg ob der Tauber (West-Duitsland). Het is het masker voor de zogenaamde "huisdraken" of kwaadaardige, babbelse huisvrouwen. Alles aan het masker is zinnebeeldig :

grote oren : zij hoorden alles

bril : zij zagen alles

grote neus : zij bemoeiden zich met andermans zaken

grote mond en tong : alles wat zij vernamen vertelden zij op een kwaadaardige manier verder.

De horens en de kuif versymboliseren "de draak van een vrouw", terwijl het rinkelen van de metalen lamellen bij de minste beweging de aandacht trok van de voorbijgangers en alzo het doel, namelijk het eerloos en belachelijk maken van de veroordeelde, bereikt werd.

In deze optiek is het dan ook gemakkelijk te verstaan dat het masker zich bij de foltertuigen van de collectie Minard bevond.

De heer Thiron was zo vriendelijk ons een 4-tal foto's van dergelijke schandmaskers toe te sturen. Wij publiceren ze hier graag.

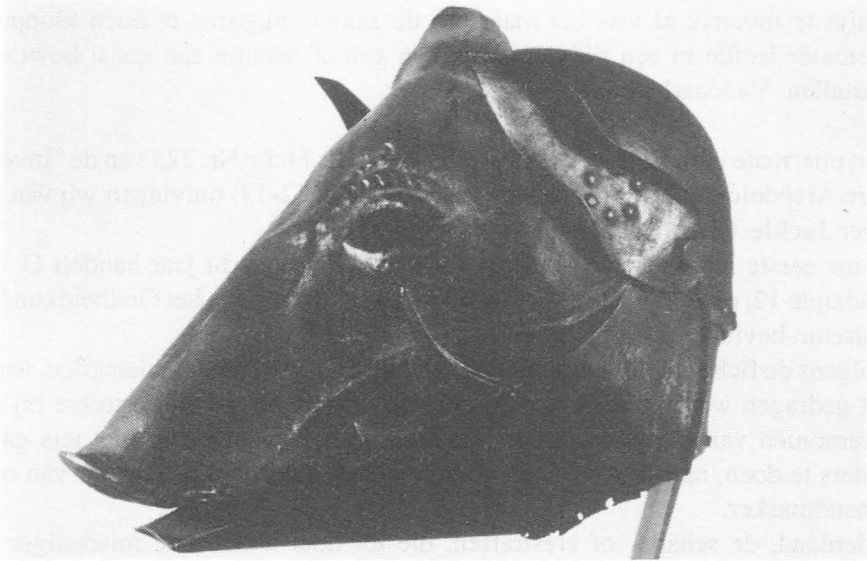

Foto 1 : Zwijnekop : typisch schandmasker voor mannen die zich als een "varken" gedragen hadden.

Foto 2. Schandmasker voor vrouwen met bel. Bij de minste beweging van de veroordeelde werd de aandacht van het publiek getrokken door het klingelen van de bel.

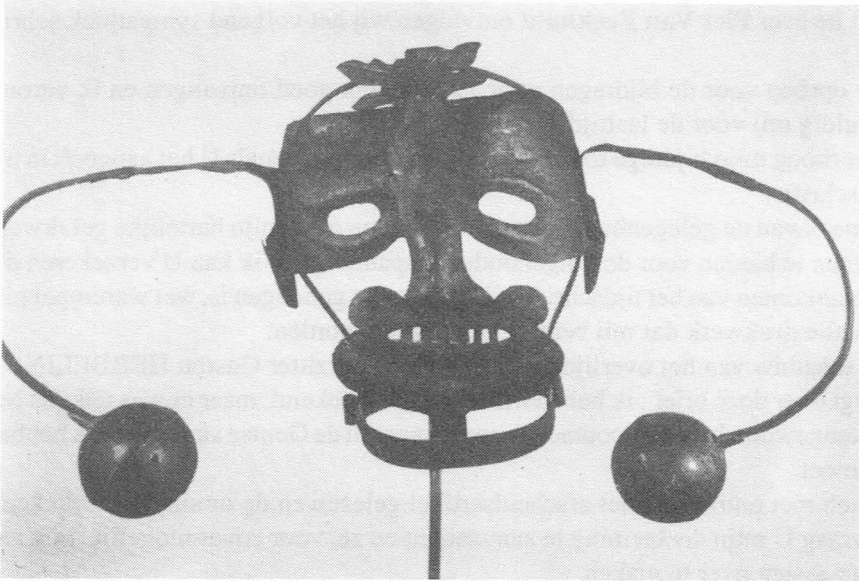

Foto 3 : Een variante op het vorige : hier zijn er twee bellen aan het masker bevestigd.

Foto 4 : Een analoog masker als hetgene in Ghendtsche Tydinghen vermeld is.

Van de heer **Piet Van Eeckhaut** ontvingen wij het volgend sympathiek schrijven :

Uw oproep voor de bijdragen voor 1990 heb ik goed ontvangen en ik verontschuldigd mij voor de laattijdigheid.

Ik verhoog mijn bijdrage tot 1.000 F als beschermid, zoals U het aangeeft in uw tijdschrift.

Ik maak van de gelegenheid gebruik om U allen eens mijn hartelijke gelukwensen aan te bieden voor de volgehouden inspanningen : ik kan U verzekeren dat het aankomen van het tijdschrift mij telkens een genoegen is, wat warempel niet van alle drukwerk dat mij bereikt kan gezegd worden.

De schaduw van het overlijden van stichter-voorzitter Gaston **HEBBELINCK** hangt over deze brief : ik heb hem niet zo goed gekend, maar er was telkens een buitengewoon hartelijk contact als we elkaar - in de Gentse straten - eens hebben ontmoet.

Ik heb met ontroering het afscheidsartikel gelezen en de mooie foto bekeken.

Ik vraag U mijn deelneming te aanvaarden en ze, voor zover mogelijk, ook aan zijn naasten over te maken.

Een van onze trouwe lezeressen is de universiteitsstudente Mejuffer **Véronique Sennesael**. Zij studeert Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde en bereidt een thesis voor over de Gentse kunstschilder Albert Baertsoen (1866-1922). Zij is op zoek naar alle informatie over deze kunstenaar, naar personen die eigenaar zijn van een van zijn werken, personen die verwant zijn aan de familie Baertsoen, personen die hem eventueel nog gekend hebben.

Lezers die haar willen helpen kunnen dit doen door rechtstreeks met haar contact te nemen op het adres : Coupure Links 659 - tel. 23.55.23.

Van de Heer **David Maes** de volgende mededeling die ongetwijfeld veel van onze lezers zal interesseren :

In het winkeltje van het Schoolmuseum Michel Thiery, Sint-Pietersplein nr. 14, zijn er momenteel 65 verschillende wit/zwart foto's, van meestal reeds verdwenen Gentse stadszichten verkrijgbaar. Het betreffen hier reproducties van dia's op glas, afkomstig uit de verzameling van een zekere Verschaffelt, die teruggevonden werden op een zolder van het schoolmuseum. De foto's (formaat 13 cm x 18 cm) worden verkocht ten voordele van het Schoolmuseum aan 80 fr. per stuk.

Bovendien zijn er 28 verschillende foto's verkrijgbaar van het vroegere Schoolmuseum M. Thiery, toen dit nog gevestigd was in het Berouw.

BIBLIOGRAFIE

Binnenkort gaat er een boek verschijnen (wanneer u deze "Ghendtsche Tydinghen" ontvangt zal het misschien reeds verschenen zijn) over een onderwerp dat vele Gentenaars nauw aan het hart ligt, namelijk de geschiedenis van onze Gentse Kulderkens en weesmeisjes.

De titel van het boek luidt "VERWEESD, VERWEZEN".

Voor velen beperkt de kennis van de Kulderkens zich tot de herinnering die zij hebben van die jongetjes in uniform die bij het sluiten van de Gentse Feesten, met hun fanfare een concert kwamen geven op de Koornmarkt.

Maar hoe leefden zij? Wat gebeurde er achter die gesloten deuren van de Kulderschool? Niet alleen in de 20e eeuw, maar ook in de 19e, 18e en 17e. En iedereen heeft wel eens horen spreken van de Blauwe Meisjes en van de Rode Lijvekens, maar wie waren zij, wat deden zij, hoe leefden zij? Hoeveel onder ons weten dat sommigen onder hen 9 uren per dag moesten kantklossen? Wie weet er het fijne van de diverse miterijen in het "Kuldershuis"?

U zult het allemaal kunnen vernemen in dit boek van groot formaat (21x29,7 cm.). Zo wat een 200-tal bladzijden vol wetenswaardigheden en weinig gekende feiten, plus dan nog eens een 100-tal pagina's merkwaardige foto's, waaronder 8 in kleur.

Wij hebben de tekst kunnen inkijken en kunnen u verzekeren dat dit boek een absolute "must" is voor alle oude kuldere en weesmeisjes en al niet veel minder voor de andere Gentenaars. Een Gentse bibliotheek die dit boek niet zou bezitten zou een bibliotheek zijn waaraan iets mankeert.

Het boek kan bekomen worden door storting of overschrijving op de Rekening 703-0328197-27 van V.O.W.G. - M. Verdoncklaan 40 - 9219 Gent (Gentbrugge).

De prijs van dit genummerd, garengenaaid boek met harde kapt en stofwikkelt is 1.430 fr. + 150 fr. voor verzendingskosten. Voor thuisbezorging in Gent Stad wordt dit 1.430 fr. + 50 fr.

H.C.